SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS SVECIÆ

Commiſſariorum Reſponſum ad Literas Legatorum Electoralium Brandeburgicorum, Coloniæ ad Spream Die 4. Auguſti Anno 1658. exaratas.

Illustres Generosissimi & Magnifici Domini

PErvenerunt ad nos literæ die 4. Augusti Coloniæ ad Spream exaratæ, postquam ferè eo die citius typis vulgatæ per manus hominum circumvagabantur. Nescimus sanè cur istis incongruis aut ab eo, quod eo usque per officii rationem inter nos actum, alienis nos onerare lubuerit. Nihil rei nostræ habent. Intenta quippe sunt omnia & versa aut in criminationes adversus Magnum Regem & gentem, cujus curæ sanguini & beneficiis, quicquid ex Religionis & status libertate atque incolumitate vestrum est & ea ipsa quibus superbitis arma debentur, aut in verborum offucias & Rhetorum figuras pro obscurandis veris seu pro exornandis falsis, aut denique in jactantiam & exprobrationem quasi meritorum & sollicitudinis pro pace. Ut verò illarum turpitudo vestra vindicta non nostra, contumelia acrius quam calamo castiganda est; istarum gloriam Magistris talium negotiis publicis sanctiori fide & synceritate tractandis malè servientium lubenter cedimus; Hujus inania sine nostro dicto ridebunt & in scribentium opprobrium malæque causæ argumentum dextrè judicantes accipient, ita non superest, cur responso digna videri possent, nisi ut vitii vestri blanditiis & tentatæ orbis corruptelæ ex silentio nostro nihil accedat. Ad quinque capita redigi possunt, quæ ampla & luxurians cavillatio vestra confudit, nempe quæ fœderis inter S. R. M. & Sereniss. Dn. Electorem initi conditio, & ostentata initialis observantia; quæ constanter non servati obtenditur excusatio; quæ post id ruptum hostilitatum species & pallia; quæ de studio & intentione reparandi pacem splendidè jactantur; denique quæ ob non auditam pro lubitu legationem incusantur. De initio fœderis scribitis, perquisivisse vos conscientiam consilii, discussisse scrinia & quicquid superest tabularum, at non reperire, vos ejus autores, adeoque unà incitamenta belli Polonici fuisse. Certè defecit conscientia, si id ignorare vultis & infida vobis sunt scrinia vestra, aut vos ipsis infidi, si nulla ejus rei adeoque veritatis constat memoria. Sinite huic succurrere literas Regias ex oppido Creutzburg die 16. Decembr. Anno 1655.

1655. ad Principem vestrum scriptas, in quibus inter narrata contextus tractatuum, in mentem Electoralem his vocibus revocatur, quomodo S. R. M. inter consilia bello Polonico dedita voluerit assecurare S. Seren. Elector. nihil exindè damni proventum iri, modo intra suos terminos se contineat, & in nullo S. R. M. officiat: Verum S. S. Elect. arctiori cum Rege unionis vinculo devinciri cupiens, ultro primum per Principalem suum Ministrum Comitem nempe de Waldeck; deinde Ipsam in propriâ Personâ Residenti in Aulâ suâ Regio significavit, sibi & antecessoribus suis Ducibus Borussiæ jamdiu tot à Regibus & Republ. Poloniæ ingesta esse gravamina, ut quando nullum injustis querelis remedium sit inventum, aliam viam iis excutiendis esse quærendam, & dudum quæsitam fuisse; si ergo placeret S. R. M. assumere Electorem in belli socium & in compensationem & satisfactionem onerum belli promittere eidem Episcopatum Warmiensem, titulo & jure secularis Ducatus, præterea partem Samogithiæ & Lithuaniæ & has terras cum Ducali Borussiâ in plenum & absolutum Dominium confirmare ac in eo tueri, tum velle usque in finem belli contra Poloniam & alios huic motui sese immiscentes fideliter adsistere. Memorant eædem quomodo S. R. M. Princeps Vester iis oblationibus ad bellum animaverit. In eo fida magis erunt vestra vobis scrinia, quod nihil habebunt, quo ista negata aut aliter exposita sint. Dicemus valdè esse corrupta, si continebunt talium Legationum acta, queis dissuasistis bellum. Quibus nihil magis contrarium fuit, ac quod omni vestrâ Legatione illud prosecuti estis, nunquam in quæstionem devenire passi an belligerandum, an belli socii esse velitis, an à Vobis fœdus nobiscum ineundum, semper autem per immensa postulata hoc actum fuit, ut maxima ex illo bello adeoque ex Poloniæ terris, præda vestra aut si hæc non contingeret nostris partibus quæ tractarentur infida essent. Cujus licentiam & præsidium, si cupiditatibus vestris, non satisfieret, per tractatus & pacta, quorum meministis cum Austriâ & Belgis quærere & impetrare inter clandestina à tergo studia fuit. Quæ tam malè in argumentum boni propositi adducuntur quam eo ipso tempore quæsita & facta, quando fœdus cum S. R. M. tractabatur, insidiosa molimina & fucos detegunt. Additis vos abhorruisse & coactos ad fœdus. Illudne verum esse potest, in re tantopere expetitâ & ut fieret propositâ nemine offerente nedum exigente? Qui hoc vero?

eum à vobis inceperit negocium, quando res de bello contra Poloniam inter deliberationes adhuc versabatur. Rege nondum Sueciam egresso, imo cum securitas innocenter acturis promitteretur, & neutralitatis arbitrium, ad modum, ut nuperis Sueco-Polonico bello eadem servata erat, offerretur.

Queis prudentibus persvadebitis Vos ab iis ad fœdus coactos, quibus fides vestra dubia, animus incertus de viribus non tanta existimatio, auxilii spes modica, nullus de vobis metus, majoris commodi, si, ut integrum relictum, neutrarum esse partium sperneretis, exspectatio. Scriniis vestris coactionis documentum nullum inesse docent, ad quas recurritis, argutiæ, tantæ notæ evincendæ tam ineptæ, quam indicia deficientis veritatis esse solent. Quando post oblatam à vobis confœderationem cœptosque jam tractatus immensitati desideriorum vestrorum, ut ratio ita locus deerat, inde consilia apud Vos fluctuare, noxiis studere, insidiosa & infida amari & adornari cœperunt. Processit quidem ea, quam in argumentum aliis nominibus trahitis objurgatio & difficultas, quæ ad convincendam corrigendamque vafritiem atque prævaricationem pertinebat, sed ut ex merâ vestrâ voluntate de fœdere agi cœperat, ita ei concludendi libertas semper relicta est. Quod post pleraque conclusa fidemque datam ejus elusiones & restrictiones, alibi insidiosi tractatus vestri aliquando taxabantur, ut apud nos quæsitis adversa & non toleranda, incongrue minas vocatis. Alterum invitis obtrusi fœderis argumentum ex miserando Poloniæ statu desumitur. At si oblati, tractati, expediti, momenta respicimus ut in ea quæstione præprimis respicienda sunt, minime congruunt. Fuit eo tempore Polonia adhuc à Svecico milite intacta, ferox, secura, minus sollicita de pace, qua bellum prævenire potuisset, si ut Nuncius Regius Canasilles promiserat maturè Legatos misisset aut cum tandem post longas moras, ubi res ferè in acie erant, mitteret, iis cum mandatis atque propositionibus, quæ quieti convenissent. Quas ipsimet obtendistis causas desiderati fœderis & ex hoc destinatæ armorum nobiscum conjunctionis, nempe in querelis vestris injurias à Polonis illatas, in desideriis cupiditatem non modo excussionis vinculi, quo Poloniæ eratis obstricti, sed non exiguæ partis terrarum Coronæ, adversantur apertè vestris latius petitis collectionibus. Nec reperit fidem apud Polonos ea excusatio, qui publico in

ævum

ævum perennaturo ęri inscribi curarunt, adversus nos perfidię, perjurii, feloniæ & similium horrendorum infames accusationes, nec reperiet ultra, quam defectionis à nostris partibus utilitatem & nullam præterita vindicandi occasionem habebunt. Nec vosmetipsi eam erga Poloniam miserationem vobis credi voluistis alia obtendentes. Literis die 28. Julii ad Archiepiscopum Gnesnensem exaratis Sereniss. Elector respondet, vos fœdus cum Potentiss. Sveciæ Rege & Poloniam cum exercitu ingressos postulante non status tantum sed justi & recti ratione. parum considerate nunc postqvam dudum fecistis, nec rationem nec laudem talis instituti vobis fuisse, in vestri vituperium culpatis. Nimiæ ambitionis aut inopiæ aut cupiditatis rei alienæ proprium facitis, societatem nostram ambiisse & ad bellum cohortari. Et tamen rejecta neutralitatis oblatione petiistis & suscepistis. Judicet orbis, judicent vestra de fœdere acta, annon ambitiosè pro impetranda suverenitate ideo pro exuendâ fide Poloniæ debita laborastis, annon vos si sustinenda esset vestra libido necessitatem plures terras habendi velut titulū obtendistis, annon præter ejus quam feudali jure habebatis terræ absolutum Dominium, & aliarum quæ Regii sceptri & Reip. erant pro vobis superari, cedi, defendi voluistis, adeoque omnia in vobis abundant, quæ talis ambitus propria putatis. Malè actis consonat virtutem vestram nullis non oblationibus oppugnatam, cum non contenti æquis per obstinatas contentiones plura semper immodestâ aviditate insectati sitis, fœdus pro cupiditate absoluti status & ditionum Polonicarum appetentes, nec unquam de isto sed quod non satis quæstus ex eo caperetur morosi & difficiles. Pejus verò, quod puro animo dona sint accepta ne Domino perirent, cum terras Poloniæ prædis direptionibus, incendiis evacuastis, multa ex iis vestra esse, ipsi nullam fidem ultra superesse voluistis, vos contra Poloniam in ereptis Dominiis æternâ protectione defendi & conservari amplis formulis stipulati. Quæ potest credi in talibus fidei, quâ Reip. obstrictos vos dicitis, memoria? aut quomodo quam ex injuriis Polonorum relaxatam antea dicebatis, primum Vasalli postea & socii Sveciæ, hostes illorum, sine vestrâ contumeliâ velut sub fœdere cum Nobis retentam obtendetis. Intenduntur quidem talia ad minuendam apud Polonos facti invidiam; sed ita non accipientur; non à Polonis, qui aliter omnia senserunt; non à Svecis, qui sic sub fide datâ eludi non debuerunt; non ab aliis, qui recto judicio fidem aliter quam Vos censebunt

 bunt

bunt. Cum istâ se conciliari non patitur quod additis, fœdus cum S. R. M. sic iniisse, ut meliores captaretis fidem Polonis probandi occasiones, fidei in Remp non oblitos tempori cessisse, Poloniæ & Seciæ rebus simul consuluisse, pacem quibuscunque conditionibus juxta se & salutem suam mediam fecisse inter partes, tot & tanta egisse pro Polonis. Hæc-ne decent socium qui infucati fœderis voce & mente pactus & obstrictus fuit, omni ope, consilio, & auxilio partes socii fideliter juvare, ab hoste alienum esse? Qui ex primis pactis fide Vasalli ad fidem arctiorem divinctus Poloniæ Regem & Remp ejuraverat, qui Ditiones suas à Poloniâ in æternum separatas esse debere caverat? qui secundis contra Poloniam firmum indissolubile & perpetuum fœdus, mutuam fidem ubique constantem & synceram amicitiam semper servare, & inviolabiliter conservare promiserat, qui omnibus contrariis pactis & obligationibus renunciaverat? Cum quibus quomodo possunt nunc demum revelata animi erga Polonos vestri reservata concurrere nisi prævaricando. Repugnant è diametro fidei fœderis & amicitiæ synceritati, per quam idem hostis, idem animus, una fides, nulla cum hoste communicatio sine socii consensu esse debuit. Fœda ea est vestri proditio monstrare lusum, & insidias sub fœderis nexu, amorem, favorem, & respectum in hostem, adversus quem tam sanctis sponsionibus coitum, si non majorem tamen parem. Quid putatis de talibus cogitare & judicare vestri dissimiles, cum quid fidei sanctimoniæ debeatur pensitaverint. Forte diutius id suppressisset versutia, nisi eventus eo usque in lucem hoc deduxisset ut sine dicto vestro ex factis sciretur. Vera socialis à partibus vestris fidei historia multum infra veritatem multa procul à gloriæ merito relinquit, quæ ampullis & sesquipedalibus verbis de fide & benefactis vestris exaggerantur. Alia dudum innotuerunt: Initia statim prodiderunt ingenia candoremque. Vix ambitus vester impetraverat promissum receptionis in societatem quando per tractatum fœderis cum Belgio Unito præjudicium in jura Regia, impedimentum in expeditionem Polonicam machinati estis. Edidistis synceritatis documentum, quando per fœderis rationem à Rege svasi incongruam istis pactis Belgicæ confœderationis perfectionem omittere, vehementius urgere, maturare, perficere voluistis. Simile in Aulâ Imperatoris per quæsita singulari Legatione & incitata adversus S. R. M.

consi-

consilia & auxilia fecistis. Correspondentiæ inter Polonos & vestros frequentes quæ fidei erant argumenta? Scitis quid eodem tempore pro invitandis & incitandis Regalis Borussiæ & vicinorum Palatinatuum statibus & incolis ad arma contra Regem nostrum electum & petitum socium vestrum suscepistis? Quomodo quod in eos fuit jus belli, eorum ad protectionem Regiam recipiendum inclinationem impedire tentastis? Postquam meriti essetis per hostium propria, vestris non Poloniæ commodis intenta, quod in hostes justum, admissi estis ad propitia & utilia vobis pacta, primum super Vasallagio Ducatus Borussiæ & Episcopatus Varmiensis sub eodem titulo die 7. Januar. deinde pro societate contra Poloniam bellicâ die 5. Junii Anno 1656. ad instantiarum vestrarum continuationem conclusa. Ut Vasalli, ut socii, ut voluntarii Polonorum hostes, cum nostris ivistis in campos Warsaviæ, quas theatrum facitis tantæ jactantiæ. Nempe ivistis ex status vestri necessitate; ex debitâ fide, pro beneficiis acceptis, pro salute servandâ, conscientiæ, famæ, periculi vestri causa. Non dicemus quo intus animo, quâ foras facie, qua debita explendi morositate; qua novorum beneficiorum captatione; quâ ibidem virtute. In singulis dici posset cur minus gloriari oporteat. Si consideratur alienis vos auspiciis, alieno ductu, alienâ prudentiâ militasse; aliis rectoribus, exemplis, virtutibus animosos fuisse, ex vestrâ necessitate, nostrâ fortuna saltem constantes quid ex vestrarum gloriationum cumulo vobis reliqvum est, nisi quod vobis in eo assentamini ? Post illam aciem acta quæ laudem mereantur reperimus nulla; quæ merito accusentur plurima. Cum S. R. M. victoria ad opprimendum hostem fugientem & belli sede in Podlachia & Brestchia constitutâ stabiliendam communem securitatem prudentiss. uti vellet, recusavit Dominus Elector conjunctionem, in Borussiam reditum suasit, ne; ut suberat interminatio, divulsione noxiis daretur occasio. Regem ab utilioribus consiliis abduxit, spem vero fecit si limites sui Ducatus Regius equitatus communire vellet, peditatum suum se ad obsidendum Vistulæ portum præbere velle. Illud impetravit, hoc potiti non sumus sed potius desertæ vestrorum socordiâ ac formidine nostræ copiæ Tartaricæ cædi aut servituti miserrimè proditæ sunt, ubi paulo post nostrorum virtute duce Campimarschallo Domino Comite Steinbock vindicata illa clades, repressis Gonzevii ausibus & aliquæ cohor-

cohortes ad repellendum ab altera Vistulæ ripâ Czerneczium flagitarentur, negatæ sunt sub variante obtentu mox alieni anni temporis, mox asciti ex propinquo adhuc Gonzevio metus. Interea cum hoc contra sinceræ amicitiæ officium pactorumque fidem placuit correspondentia, clancularii intercesserunt sermones & communicationes inter hostes insolitæ, sine dubiò adornationes eorum, quæ nunc secuta scimus. Nulla instantia, nulla rationum allegatio efficere potuit ut hostibus obviaretur, nostris tam valentibus quam volentibus hostes ad pacatiora consilia adigere ullum auxilium mitteretur, aut Gonzevio quidquam hostile cum liceret inferretur; Nempe ex persuasione vestræ potentiæ maluistis Vos à Nostris metui quam amari; Ut ex æquitate rei aut meritis vestris non obtinenda vasallagii remissio, summa voti semper vestri, desertionis vestræ in opportunæ terriculamento extorqueretur. Id hoste ad reficiendas vires relicto strenuè contra nos agebatur. Magnanimum quidem Regem vestra eo quo par est animo destituta parvi æstimantem illa nihil movissent, si non consanguineum, vasallum, amicum, socium, à perfidiæ labe & hostium fraudibus præservare & hostibus suis ejus corruptelæ gaudiũ præripere maluisset. Permisit aliquid ambitioni & cupiditati, concedendo eos titulos, remittendo feudi obligationem tribuendo ingens beneficium sub admonitione & conditione constantis fidei. Quam cum offerret & promitteret sua serenitas Electoralis in fœderis perpetui & indissolubilis leges in arce Labiaviensi die Novembris Decimo ejusdẽ anni inter utriusque partis Commissarios conclusas & vigesimo tertio manu atque sigillo Electorali firmatas redacta sunt, quibus nihil sanctius esse potest aut debet, sed nihil minus sancta observantiâ contigit. Secuta sunt statim cum Episcopo Varmiensi clandestina colloquia, pacis & fœderis cum hoste incunabula: cum Gonzevio collusiones, per præfectum Aurich, Rege inconsulto & præterito armistitium: cumulatæ cum iis qui hostilium partium erant correspondentiæ fundamenta à fœdere discessus: exindè negata & dilata auxilia, spreta consilia, permissa hostibus quæ levibus copiis impediri poterant; mox promissi, mox retracti cum Rege congressus, omnia secus acta atque ex fœdere oportuit, quæ recensere nimis prolixum foret, vobis talium ministris & consultoribus constant. Quomodo hæc vestræ ostentationi consonent ipsimet videatis; Qui legent iteratos sæpius societa-

cieta-

cietatis articulos & in his tam sacris formulis sancitam amicitiam fidamque animorum & armorum conjunctionem, promissa prompta auxilia, abdicata & ejurata omnia, quæ unquam cum Polonis intercesserunt, receptam legem quod cum ullis utriusque partis hostibus huic bello se immiscentibus nisi sciente & volente S. R. Majestate separatim nihil tractare aut concludere velit, quin potius ambæ partes omni possibili modo & opera actiones suas bellicas tractatus & consilia omnia eo dirigere & componere, quo utriusque partis mutua utilitas & commoda quærantur & curentur, damna vero & jacturæ bona fide & pro virili avertantur, ut hæc sunt verba instrumentorum, quid inter vestra istâ gloriâ, quam à nullis aliis præterquam à vobis audivimus, dignum putabunt? Multo majora & plura debita requirent. Quæ etiam omnia expleta eò magnitudinis non ascenderunt, ut jactari, nedum exprobrari debeant. Debuistis illa ut vasalli, ut socii, ut amici. Non nostram sed communem imò magis propriam solum rem agentes. Quanta nostri sub iis cura fuerit etiam cum fœdus servare præ vobis tulistis, nostrorum frequens derelictio, privati quæstus studium, communis causæ negligentia, postquam illud rupistis Regiarum partium omnimoda desertio & adversus eos conjunctio in documentum erunt. Ubi cum vita, ubi cum famâ, ubi prodigi ferè rerum vestrarum salutem nostram servastis? Si quæ vestra in his fuit profusio, famæ erit, quam orbi ob fidem non servatam lacerandam prostituistis. Res vestras auxistis, vitæ ultrà quàm inter fortia arma decet nimium tenaces inter tutiora semper delituistis. Si in comparationem S. R. Maj. gentisque Suecicæ & vestrorum meritorum aut beneficiorum descendemus, quantillum est quod pro vobis adduci potest, quantum quod vobis evenit. Cum Borussia vestra ut pars & feudum Poloniæ justa nostris præda esse poterat oblata est intra terminos amicitiæ constituris possidendi securitas. Ubi obtulistis contra Poloniam fœdus, posthabita perspecti dudum vestri in Sueciam affectus & talium observantiæ præteritâ memoria ex amicâ fiducia votum vobis contigit. Dum satis & ingentis beneficii loco vobis esse potuisset, ob nexum vestrum cum Polonia hoc bello non lædi sed conservari, ad ditionum augmenta favor & auxilium præbitum est; Quando sub tractatu fœderis foras per insidiosa fœdera, in Poloniâ per clandestina molimina, in Ducali Borussia per incitamenta oppositio-

Vestrum ex eà multum est major culpa vestra quam nostra. Nihil à nostris requirere potuit qui omnia quæ exspectavit accepit, sat felix dum nobiscum fuit, nec desiisset esse, si consilio Regio quo discessus ejus informabatur, si monitis assistentis ipsi Regii Consiliarii exercitus Duces obtemperassent. At ut se separaret à vobis ortum est, quia fœderi cum nobis conjunctione armorum debitâ & toties desideratâ non satisfecistis. Sic quippe decretum erat, ut Dominus Comes Stenbock Campi Mareschallus, si quid copiarum à vobis accederet cum Ragotzianis & Cosakcis bellum prosequeretur. Rupistis vos id institutum, non præstando nostris debita causam separationi dedistis, & dum, vestro responso super Consilio Regio per aliquot menses callidè dilato, inter hanc exspectationem isti alias maturè domum ire satagentes, detinebantur, evenit ex moris vestris ad vim & insidias in istos convocandi & conveniendi tempus Polonis & Tartaris. Et si ex fœdere aliquo Ragotzio in vos non est actio, ex vobis tamen ob nos contra fœdus destitutos cladis causa est. Aliud defectionis argumentum ex consensu S. R. M. petitis. De quo ita res se habet, quod deserta à vobis ideo ad bellum Danicum tendens, Bromberga discessura nomine Domini Electoris per Consiliarium ejus Dobrzinski compellata est, non efficta illa mentione alicujus fœderis, violationis aut allegatione injuriarum, queis exponeretur (quæ falsa & calumniosa tam nō ausus esset Ablegatus obloqui, quam non audisset sine indignatione Rex Magnanimus talium osor & vindex) sed ut, cum sine tractatu cum hoste se consistere posse diffideret, illum suâ pace instituere liceret: At non statim annuit fortia & fida consilia suggessit, alium quam timiditas prefigurabat, rerum statum repræsentavit opem, levamen, reditū & quæ à fœderato desiderari possent iterum obtulit. Cum autem instantissimis precibus nuncii urgeretur, ut miseratione status Electoralis anxietati aliquid indulgere velit, addito promisso, Dominum suum nihil in præjudicium S. R. Majest. facturum, pro eâ quam servare intendebat amicitia & fide, sic mentem declaravit, quod si Elect. S. Celsitudo aliis auxiliis planè destituta eo necessitatis redigeretur se tractatui connivere velle. Quid tractandū aut concludendum, non est propositum, nedum determinatum. Per Dn. Comitē Schlippenbach autem jussu Regio sic expositum quod per quæ Elector suæ incolumitati consuiere posset, sic permitterentur, ut nihil fieret, quod amicitiæ cōtrarium aut Regiis rebus præjudicio esset. Ultra

Ultra nunquam processit, quicquid de consensu actum. In quo miramur criticam vestram subtilitatem carpere indulgentiæ attributum cum eam Princeps Vester rogaverit nec sine eâ quia fœdere omnis cum hoste tractatus inscia & non consentiente altera parte interdictus erat. sine perfidia suscipi potuit. Transgressi autem vos estis consensum & indulgentiam, sine quâ licentiam vobis non esse ipsa petitio demonstravit; Ideo non potest non in eo quod indultum fuit insigne censeri beneficium gratitudine non convitiis pensandum, in eo verò quod excessit peccatum non excusandum. Relabimini circa hæc ad necessitatis telum quod per superiora manibus vestris jam excussum. At nec illud alio obtentu nititur quam à Polonis nō potuisse solâ neutralitate redimi ea quæ in pacta sunt deducta. Credimus hoc postquam viderunt vos fidei & salutarium fastidio ingeniorum mutabilitate in Sueciam planè alienos, fœderis derelictioni intentos timidos faciles fidei incuriosos ea saltem quæ ex fœdere cum S. R. M. cœpistis cum consensu Polonico habendi avidos. Eousque delapsos & præcipites gradum amplius sistere nolle ut facile conjecerunt, ita rectè ipsos nisi & sibi satisfacientes non admiserunt, quorum neutralitatem aliàs inter mascula consilia pro ingenti beneficio sub rerum suarum statu ambabus manibus acceptassent. At non ex eo quod illi ut hostes voluerunt, aut acceptarunt, sed ex hoc quod socios & indissolubili sancto fœdere adversus talia illigatos decuit vestri facti jus & decus æstimandum est. Nemo non tantum rigidi sanctique fœderum juris sed fidei & honesti amans reperta licet necessitate aliter à fœdere discessum probabit quā ubi vera inevitabilis remedii & consilii expers socio exposita nec facta decenter requisitione ac opis exspectatione fortibus oppositionibus & aliquâ patientiâ depellenda, ex deserto autem fœderato ad hostiles partes transitum ac contra eum innocentem nemo unquam ex ulla necessitate excusabilem ducet. Non proficiet vobis apud æquos rerum censores toties repetitum vos nisi hoc facto salvos esse non potuisse. Credent plures rerum conscii vos noluisse. Et si qui fidem vobis gratificabuntur secum tamen sentient, ex fœdere rupto, contrario fœdere cum hoste adversus amicos icto cum maximis injuriis offensis ingratitudine fidei violatione vos salvos esse non debuisse cum talibus mors & extrema quævis per pios & bonos antehabenda & divinæ opis fiduciâ & masculis consiliis antevertenda sint. Quæ si præplacuissent, non opus fuisset vereri quem

nunc

defuisset. Quid non conjuncti tot tantique exercitus effecissent. Recordamini de eo instantias, præprimis quæ literis frequentioribus ex acta; quæ Comes de Waldeck pro exponendâ mente Regis & referendo certo responso ex ore Regio ad vos tulit; quæ per Legatum Gallicum D. Avangour, quæ per Dominum Comitem Schlippenbach toties iterata, Ex quibus non potestis non meminisse, si Sereniss. Elector pro communi causâ juxta fœderis tenorem & belli rationes concurrere & fortiter agere decrevisset, S. R. M. in Borussia pro mutua defensione subsistere destinasse, & si vel in aliud iisset vos satis securos nihilominus remanere potuisse. Ad quæ ab initio nullum postea per præfatum D. Comitem diversum à proposito & incongruum responsum reportatum est. Ex quo S.R.M. satis superque intellexit necti moras, alia animo agitari, nihil firmi, nihil fidi sperandum esse, pravis consiliis aures præberi, cum hoste colludi & correspondori, ideo non potuit non male adversus hostem, qui sua invaserat cum efficaciâ ire quam frustra & periculosè hærere inter vestra dubia & suspecta sine alio effectu, quam ut eo carius mente jam destinatos & præparatos tractatus licitandi vobis subsidium esset. Sic vero abiit, ut non desereret aut bellum aut socium, Reliquit tam illi sustinendo quam huic defendendo pro eo rerum statu suffectura, modo socius eadem vellet & præstaret. Si opus foret revertendi animum habuit & exposuit. Ut plenius certiusque de eo constaret & omnia ad salutarem scopum componerentur Sereniss. Dn. Electori in transitu colloquii cum ipso copiam exegit. Sed nec eam impetrare licuit. Simulatâ ad id primum propensio, retardatum inde iter Regium, postea sub vanis prætextibus declinatum. Ut vero præsentia S.R.M. inter fœderis conditiones non fuit nec desinens quidquam violavit quod ei nō astrictum, ita absentiâ innoxiam præstitit relicto post se Serenissimo Fratre proximo à se in militia Generalissimo Campi Duce, additis qui Borussiæ tutandæ & si Electorales copiæ promptè pro fide accederent etiam invadendæ Poloniæ pares esse poterant, contestata est & Sereniss. Sua Celsitudo Domino Electori subveniendi promptitudinem non verbis tantum sed opere, cum sub specie aggrediendi Gonzevium conjunctio desideraretur. Quam mox parato jam ad eam milite & statim mittendo quasi opus non esset recusavit. Haud eas promptitudinis vices recepit, quando ad arcendas à Borussiâ invasiones hostiles in adjumentum

mentum mutuæ securitatis circa Soldaviam aut alibi auxilia debita Sua Celsitudo rogabat. Postea vestri nec aut periculum aliquod significarunt aut opem petierunt, aut necessitatis alicujus intimationem fecerunt, clam nostris cum hostibus tractatus inierunt; Qua itaque ratione qua fronte ex talibus derelictionem affirmabitis? Expendite an perperam scripsimus non necessarium vobis fuisse à fœdere discessum, si quod decebat & expeditum erat facere aut admittere voluissetis. Frustra à nobis quæritis evadendi viam, quæ opportuno tempore à S. R. M. consilio, promptitudine, ipso facto ostensa sanæ rationi & dextro judicio facilè patuisset mentibus ad sequiora inclinantibus tantum displicuit pro affectuum vestrorum exorbitantiâ, non acceptata aut usurpata. Non eo res reducta erat ut salus ipsa vos vix servaret. Erant per DEI gratiam omnia nostra &, vestra Hostibus superiora poterant longè esse feliciora nisi Princeps vester perversis consiliis nimis deditus alia à nobis eadem cum iis voluisset & juvisset quæ debebat communi causæ sponte subduxisset. Cum rationem consilii & spei tunc existentis ex affectibus velut ægri nauseetis eventum stultorum magistrum spectate. Is docuit quam nihil huc usque in Borussia adversus Regium militem & loca omnis potentia Polonica aucta licet auxiliis Austriacorum suffulta favoribus vestris valuerit aut ad perturbandum summam rerum effecerit, quanto minus valitura erat si ab Electoralibus ex fœdere fides & auxilium mansisset. Cracoviam Austriacorum nunc possessionem objicitis. Non occupata non dedita, sed derelicta est, tunc quando expediret, vobis cum hoste colludentibus, per ea præsidia nostras non distrahi nec à majoribus conatibus divelli vires. Nostra esset adhuc possessio, nisi Regiis consiliis & mandatis nostri animosiores, quam ut se expelli sinerent, sponte exiissent. In manus Ragozii resignata fuit antea quam Austriaci advenirent, Postea retinuisse statui belli non congruebat. Tacemus quod ut adversus Danos res successerunt magna pars Regii exercitus potuisset citius redire in Poloniam, quam aut Austriaci vi ad deditionem cogere Cracoviam, aut Poloni validis copiis coire contra aliquem Borussiæ alterutrius locum. Ragotzii casus quomodo à vobis in argumentum trahitur quem vestri cum Polonis tractatus antecesserunt? Si præter ea quæ aut ex militari providentiâ & disciplina aut suorum fide ipsius castris deerant, aut è Regiis consiliis negligebat, causa casus quæritur,

 Vestrum

mis domi per consilia inimica, ubique per fidei in Polonos venditationem nondum abdicato vasallagio belli juribus obnoxii, quæ in hostes licent meriti eratis, & sub ingressu in Borussiam potestati irrogandi nihil præter Regiam benignitatem obstabat, salvi, illæsi, vestri juris mansistis. Per hæc in Borussia vestra manserunt quæ ex belli jure capientium esse solent; mitigatum vobis feudorum onus, remissa pro bello metatorum & tributorum æquitas, auctæ ex Varmiensi Episcopatu possessiones opulenta vestrorum militum hospitia. Remisso & tandem feudali nexu absolutum vestrarum ditionum dominium liberali Benignissimi Regis benevolentiâ contigit. Quatuor Palatinatus Majoris Poloniæ Sueciæ virtute & armis subacti vobis traditi sunt, & sub ea, quæ mox desiit fide, concrediti. Contra Polonos Tartaros aliosque per arma Suecica, cum domi in hospitiis vestri sedebant, defensi estis; Ubi rupto fœdere hostium pars esse voluistis, propter S. R. M. ut illam simul oppugnaretis, defectionis præmium Regio beneficio capta retinetis. Non addimus quanti beneficii sit quod justis modis defectio non statim vindicata, quod pœnitentiæ tempus, resipiscendi modus, ad animum, ad fidem, ad veniæ beneficium redeundi locus tamdiu relictus est, quod ad rectiores sensus recuperandos, consilia, monita incitamenta salutis vestræ causâ processerunt. Æstiment hoc qui recto judicio vos diu gladio, flammis, direptione dignos putârunt, indulgentiam bellicosæ gentis mirati, quid in eo religioni, sanguini, pacis & amicitiæ desiderio, Germaniæ tranquillitati, adversus illos, qui talia nihili fecerunt, tribuitur æstimaturi. Emollire hæc studetis (excusare certe apud æquos arbitros nunquam potestis) allegatione causarum ob quas à fœdere & fide recessistis, qui est secundus vestri articulus. In quo præprimis considerandus erit, dicessus vestri scripti modus. Vobis haud satis visum abire à pacto, deserere socium, non servare promissorum fidem; Sed adversus Regem fœderatum fœdus cum hoste contra fœdus iniistis, auxilia & quævis hostilia spospondistis, infensissima conjuratione hostes facti, ut gentes omnes hostium socios in eorum numero habent. Primus & præcipuus obtentus ex necessitate sumitur, omnem implens paginam, at sine ullo ejus documento. Magnam certe esse oportet & inevitabilem, qui socium deserere permittat. Nulla esse potest quæ amicum & socium contrà fidem datam hostiliter offendi & violari sinat. Neglectum officii

officii illa, cum nulla ratione devitari potest, aliquando excusabit, at nunquam fidei violationem & in socios hostilia, quæ extrema patientia evitare, imò morti postponere religiosæ atque honestæ animæ est. Quæsumus dicite quis rigor fortunæ tantus vos unquam pressit, ut fidum relinquere socium opus fuerit. Nos certe ex recenti rerum memoriâ nullum deprehendimus, metum forte imò vix illum, nudum saltem prætextum & fucum quem facitis. Conjunctus cum Ragotzio & Cosaccis Regius exercitus quò non redegerat Polonos? queis nullum nisi ex fugâ & latibulis ultrà subsidium erat. Victi illi erant, fugitivi, fessi, si resurgerent modicis & imbellibus copiis tremuli, medioribus & numero longe inferioribus viribus coercendi. Metuebant non ultra metuendi. Econtra Dominus Elector copioso exercitu in stativis diu deside & compto pollebat, atque gloriabatur. Sola ex pace illis spes. Si quæ alia forsitan ex Austriacorum suppetiis accederet & illam cito removendi satis virium erat, si locus prudentibus consiliis apud vos fuisset, per quæ, vobis conjunctionem non denegantibus citius repulsæ essent, quam proficere potuissent. Relegite regiorum consiliorum providentiam, & vestræ negligentiæ culpam ex literis à S. R. M. ad Sereniss. Dn. Electorem Vismariâ die 6. Decembris præterlapsi anni scriptis. Rogate istarum rerum peritos an in obsequentes ulla cadere potuisset tanta necessitas, qualem vos jam fingitis. Si quid proferre potestis Polonorum minæ erunt, aut multo magis svasiones sub fascino alicujus violentiæ, quas fortibus, armatis, cordatis, resistendi validis terrribiles esse non magis excusationi est quam laudi. Si quæ vestræ & Polonorum tunc vires erant, comparantur, comparebit, vos solos, si vis inferretur, vestris non modo defendendis sed illis invadendis pares fuisse; quanto magis ubi Regia auxilia vobis manebant parata. Incusatis ejus ex Polonia ad bellum Danicum discessum, nec erubescitis vestri eum desertionem vocare. Conscientiam excutite, quæ dictabit dudum significatum Principi vestro quod S. R. M. non induxerit animum ad propulsandum Danum ire, sed mittere aliquem Generalium cum copiis, prosequi vero Ipsum contra Poloniam bellum, si conjunctis animis & armis fidei vestræ satisfacere velletis, per quæ vel debellari antea potuisset, si Dominus Elector per monita & consilia se adduci passus esset, ut uteretur ea occasione, cum Ragozius & Cosacci pro communi scopo nobiscum militarunt, nec felicibus successibus

nunc ingeminatis interitum à quo tam longe abfuiſtis, quam olim à conſtantiâ & fido propoſito, nunc à fœdere & amicitiâ. Cujus violationem facta veſtra jam orbi notam fecerunt de quibus tertio loco videamus. Nimis manifeſtus eſt hoſtilitatis actus diſceſſui à fœdere cohærens, in ſocietate & juratâ conſpiratione contra Sueciam cum Polonia infenſiſſimo & capitali regni hoſte. Eſt res ipſa per ſanam rationem hoſtilis. Veſtram voluntatem pactorum verba convincunt. Primis Velaviæ die 19. Septembr, Anno 1657. initis compoſita eſt, unio cum illo hoſte adverſus quem S. R. M. regnoque Sueciæ per ſanctum fœdus unita conſilia, vires & conatus promiſiſtis, reſciſſo, (quaſi id contra ſanctam fidem, abdicatam talium voluntatē, & obligationem antiquiorem veſtræ poteſtatis eſſet) quovis alio adeoq; & cum nobis amicitiæ, cui nihil non in pactis repugnat, nexu, Porro tranſitum, portum, annonam, commeatum ac qualecunque ſubſidii genus, adeoque omnem humanitatem nobis abrogatis, contra pacta non modo, queis eadem nobis devinxiſtis, Polonis negare ſpoſpondiſtis, ſed contra naturalia hominum jura; Præterea conjunctionem armorū contra Svecos tam in Imperio quam in Boruſſia ſtipulati eſtis, & invicem ſpondetis. Vobis ſine conſenſu hoſtis cum nobis non pacem non amicitiam & conventiones, nec ullum amicum commercium niſi ex hoſtis arbitrio eſſe vultis. Secunda Brombergæ die 6. Novembr. eodem anno aſperius condita effectivam & actualem armorum contra noſtros conjunctionem & conjurationem iſtam continens, ex qua Elbingam Butovienſem & Leopurgenſem præfecturam, quæ poſſeſſionis noſtræ & juri bellico obnoxiæ erant, quas pro nobis fide armisque veſtris aſſerere indiſſolubilis fœderis fide promiſeratis vobis addici, nobis adimi voluiſtis. Quibus quid dici fierive poteſt hoſtilius. Cœcorum more, qui alios quid oculus ſit ideo ignorare rentur, quia ipſi non vident, putatis alios ita credere, ex iis pactis vos hoſtes eſſe noluiſſe, quæ nihil præter hoſtilia ſpirant. Non eſt quod his opponitis Noſtros antea aliter locutos Legatum Regium Dn. Comitem Schlippenbach laudâſſe propoſitum & pacta Polonica. Aut fallitis aut fallitur veſtra opinio ſi ea vos tenet imaginatio. Conſtat vobis quâ intentione iſte miſſus ſit, & venerit, quæ hactenus vobiſcum egit. Nempè ut vos ſine cauſâ, ſine ratione cœco aut maligno impetu à Nobis abalienatos ad ſanam mentem, ſana & incorrupta conſilia, ad pacata, ad fidei & amicitiæ memoriam, imò ad ſalutem rerum veſtrarum,

rum, quarum pericula ignorare videbamini, reduceret. Cum quod factum vel plenè non nosset, vobis diu acta celantibus aut secus exponentibus, vel ita statim infectum reddi non posset, eo se contentum monstravit, quod à vobis assertum ita velle vos gerere; ut pacta illa nostris partibus essent innoxia. In quo aliquid viæ ad pœnitentiam & correctionem reperiens uti eo voluit ad vestri emendationem sub defectionis vehementibus primordiis non nisi lentè curandam. Quocirca inter errores vestros per prudentiam aliter agere vobiscum non potuit atque medici ex vehementiâ morbi deliros, ad quietem & remedii admissionem leniter ducunt, queis non resistunt, aut deliria exprobrant, sed quantum possunt indulgent, assentiuntur modo animi & corporis quiete per hæc recuperatâ ad sanitatem revertantur. Postquam vestra jam apparet obstinatio nō miremini sequi alia, sicut cum medicorum consilia deliri insaniâ superant, aliis remediis contineri solent. Obumbrare vultis hostilitatis lucem suavi obtentu quod hostes nostros nondum juvistis, quod innoxia fuerint, quod pro pace facta, quod pro salute nostra ita via strui debuit, quod si pacem velimus nihil nocitura sint. Satis est nobis ad evidentiam hostilitatis fidei violatio & ex ea cum aperto hoste fœdus & unionem vos pepigisse, armorum conjunctionem promisisse omniaque ad nocendum ordinasse. Vobis vero & satis non fuit, Eruperunt hæc in plures actus, quos veritate objecimus vos diluere nescitis. Nec potestis illo obtentu nondum præstiti auxilii frui, nisi ut partes Suecicas deserere, ita Polonicas deludere mens sit, à quo non absonum quod aliquis vestrum alias pro excusatione protulisse fertur, vos per decennium posse Polonos tenere suspensos & utramque partem ambiguam. Non nocuisse vos, actorum immemor est assertio. An noxæ expers esse potuit, fœdus & amicum deseruisse, auxilia debita subtraxisse, desiderium pacis apud hostem minuisse, difficiliorem militiam sociis, omnibus pacem, imo belli acrioris incendium fecisse. Qua ratione à nocumentis hostilibus eximetis, portus nobis præclusos & intutos, transitum negatum, arrestis subjectos homines & merces nostras, incursum prædatorum vestrorum in Borussiam, permissum, eundem Polonis in Pomeraniam, nec ut amicum, ut consanguineum, ut per Imperii leges Electorem decebat, prohibitum. Præreptum, quod ex bello & pactis nostrum erat, Fravvenburgum, impeditum delectum militium; male tractatos officiales regios, & plura alia, quæ cum negare aut diluere

C non

non poteſtis levia facitis, cum talia tamen omnium judicio ſint, quæ non niſi per hoſtes fieri ſolita & bello cauſam præbent. Ita pacti ita facientes vultis, eſſe amici & pacis ſtudioſi tam inſipidè ac qui ut ignem extinguerent oleum infundunt. Quæ ſimulatur ſalutis noſtræ in his cura, præterquam quod quaſi medicinâ quæ ex nece remedium parat, omnibus malis, quæ à vobis fieri poterunt, nocentior eſt, nondum vobis delata fuit, nec per fidem veſtram licuit. Etiam queis conſuli nobis ita potuit extra veſtram poteſtatem fœdus Labiavienſe perpetuum conſtituit ſanciens ut nihil pacis, nihil pacti inſciâ & non conſentiente S. R. M. tractari deberet, commune gentium jus, quo negotiorum geſtiones ſine cujusque voluntate inter Principes & populos improbantur, interdixit. Certe ſi non poſſemus eſſe ſalvi, quam eâ quam oſtentatis noſtri curâ, certe ſalutem non deſideraremus tali medio quod hoſtes in nos parat, juvat & armat, noſtra nobis detrahit, imo nos opprimere intentum eſt, quæ nos non aliter ſalvare poſſit niſi cum defugitur aut ei reſiſtitur. Experta eſt, & dolet ex immani clade per Polonorum rapinas & incendia innocentibus Imperii Romano-Germanici civibus illata, hanc laudatam veſtram internecinam curam Pomerania. Non armis modo & maturâ remediorum, quę pax publica Imperii præſcribit ſed ſolo pactorum veſtrorum obtentu prohiberi tranſitus poterat ſatis aderat mediorum ut reſiſteretur prædonum catervæ, ſi modo dimidium voluntatis acceſſiſſet. Non ſumus adeo rerum veſtrarum ignari, ut credamus vobis invitis contigiſſe, quæ nullo non modo remediorum quæſito nedum tentato ſed adhibitis viæ ducibus & diſcernentibus Pomeranica & Marchiaca Commiſſariis veſtris peracta, in loca veſtra delata, diſtracta juxtim veſtrorū gaudiis & helluationibus conſumpta ſunt. Eadem ſunt ejus curæ veſtræ experimenta, cum abſtuliſtis regias merces, prædas egeſtis in regios homines, officiales & milites liberum delectum innoxiè ſequentes captos, carceratos, vobis mancipatos variè vexaſtis. At hæc omnia innoxia & deſitura perſuadere vultis, ſi pacem velimus? Scilicet talem, quam vos vultis, quam hoſtes volunt & præſcribent, velut victis, ſine tractatu ſolenni, ut legem ſuam, ſine ſecuritatis mediis ut arbitrium, ſine ratione juſtâ, ut libidinem, quæ Sueciam jure, poſſesſionibus & dignitate exuat præjudicio & exemplo quam infami & contumelioſo, tam non admisſibili. Non alia intendunt & conficient ve-

ſtra

ſtra vel eo nomine indigna & deteſtanda, quod ſocium, quod armis haſtenus ſuperiorem, quod Regem veſtrâ defectione ad talem pacem adigere deſtinatis, quam & juſtam his modis obtrudere, Regibus, quibus omnia ad dignitatem famamque magis quam utilitatem referenda ſunt, intolerandum, nec unquam ſine contumeliâ erit. Excuſationi autem deſertionis tam inepta hæc ſunt, quam inexcuſabile ſocium ideo deſerere, quod ſe ſine pacem impetrabit, cui donec aſſequitur, juſtam decoram & fidam (à qua Polonica Conſilia haſtenus tam longe quam vobiſcum chimerizata media abſunt) fideliter adhærere & adſiſtere debet, ut verba fidesque veſtra in pactis vos devinxerunt. Præterquam autem quod cum Polonis communes vos eſſe hoſtes placuit, & alio hoſtili fœdere cum Dano, poſtquam bellum indixit in nostra irruit adverſus nos ſocii, adeoque & in eo bello hoſtes noſtri eſſe voluiſtis. Credite nobis pleniſſimè conſtare quæ Cleiſtius Veſter, dum ad oblatum mediatoris officium Legatione fungebatur, cum Danis contra nos colluſit, de eo ſcripſit, ſuaſit, uti contrà nos potius fœderis quam cum nobis pacis fundamenta jecerit. Haud minus quæ Wrekius in Dania, quæ Aleſeldius in Aula veſtra perfecit. Mendacii ne arguetis contra fidem ipſorum legationi per recredentiales aſſertam, quæ ipſi talia, ut propoſitio vobis exponere debuit, retulerunt Dominis, de quibus acta in manibus noſtris imò & per typos ſub vulgo ſunt? Hæc non ſunt ita comparata, ut aures oblationibus ſaltem præbitæ fuerint, ſed produnt nimis firma conſilia, data ad concludendum mandata, ſubſecuta concluſa veſtra de ratis iis habendis promiſſa, tunc demum ſub mentione Wrekium in Daniâ fines mandati exceſſiſſe, aliter pacta confici debere, differri cœpta, cum per Auſtriacos non liceret, veſtra potentia non ſufficere videretur ad invadendum & oppugnandum Suecos in Holſatia. Quâ fronte ictum fœdus negabitis cujus tabulæ mutuo conſenſu Commiſſariorum, juxta voluntatem & mandata veſtra confectæ extant, acceptæ ex illorum manibus ac ſcriniis, qui vobiſcum de eo egerunt, qui vos ad obſervantiam ore literisque hortati ſunt, qui veſtram promptitudinem & infenſum affectum, qui, ut coram Miniſtro Danico Ipſe Dn. Elector profeſſus eſt, nullam non venam in corpore ſuo tali veneno infectam, ut non S. R. Majeſtatis Sueciæ aggredi geſtiat, ampliſſime acceperunt & retulerunt. Inſpicite de his Aleſeldi literas. Quod ludi-

brium est non ratihabitas non extraditas, quas conclusas fuisse ad indicandum animum sufficit. Hostilitas solo tractatu & con-clusio satis convincentur. Non latet causa suspensæ ratihabitionis atq extraditionis, orta non ex vestrâ voluntate; sed alieno impedimento. Prima fuit ex cunctatione Austriacorum, quando ante attentata, quæ Danis promisistis, prius illos communi fœdere cōnprehendi & statim vobiscum in eundem finem contra Svecos jugi contendebatis, illi vero Coronam Germanicam tunc aucupantes quam aliàs fœdere Danico & per hoc faciendis violentiis infringerent, Pacem Germaniæ reverentius leniusque tactam cupienbant, ideo donec voti compotes essent morabantur. Secunda ex præveniente vestra molimina miro Deitatis opere Svecicâ Virtute, Danicâ fortunâ. Danorum apud vos instantia, vestra de promptitudine Hafniæ conclusa, si Austriaci in fœdus coire velint, rata habendi & exequendi obtestatio, de Austriacorum moris querelæ, apud hos festinandi sollicitatio ex protocollis in publicam lucem venerunt, argumenta vos nō noluisse quæ in tabulas venerunt Electorali manu signare, rata habere & extradere, sed per remoras casusque alienos præpeditos non potuisse. Satis alias ut rebus nostris apertá vi noceretur á vobis sollicitati sunt, Austriaci, advocati Poloni, ad ornata & parata vobiscum omnia. Eadem est veritatis de Austriacis fœderibus constantia. Veris ista coloribus depicta sunt uti se habent, picta tantum quæ vobis pro velo esse debent. Quid hic juvat obtendisse libertatem contrahendi fœderis; Quam paci Imperii congruam non disputamus. Abusum ejus ad turbationem Pacis publicæ, in necem atque præjudicium S. R. M. ut principalis contrahentis & constatus, pro invasione terrarum ejus in Germania ob oculos ponimus. Putatisne adhuc inter vestra præcordia hærere nec emanasse quid cum Sereniss. Hungariæ Rege de fœdere contra Sueciam tractatum sollicitatumque fuerit, quomodo cum Legatus Danicus Alefeld fœderis Dano Brandenburgici ratificationem atque executionem urgeret Pragæ fœdus offensivum & ex eo conjunctio armorum cum Polonis Danis & suis jactanter flagitata sit. Quomodo cum Rex iste nec vellet dimittere occasionem tot sociorū conspiratione Sueciam oppugnandi, nec tamen antequam Rex Romanorum eligeretur ad invasionem, ne pacis fractæ reus spe excederet, se sociare, quæsierit rationes quasdam defensivi fœderis, & in hoc primitus

mitus usque ad Electionem acquiescere suaserit; quomodo in Electolari Aulâ projectum novæ contra Sueciam ligæ compositum Alefeldio datum, pro ejus consummatione laboratum, quomodo tandem, cum in Daniâ ad restim res redire & properanda ope indigere videbantur, defensivum & offensivum fœdus deproperatum sit. Ut excedantur fines defensionis, ipsamet quæ sunt in tabulas redacta fusius ostendunt. S. R. M. communem hostem declarant, cum nunquam offenderit, invasionis modum determinant terras ejus in Imperio occupandas jam dividunt, nihil quod offensivi fœderis proprium, indefinitum relinqvunt. Malè istæ consonant laudatæ pacis servandæ præsumptioni, quam frustra advocatis, ubi vobis veritatem actorum & perspicuitatem hostilis fœderis quod non negatis, opponimus. Innuitis quidem eorum hostilium fœderum genuina exemplaria nobis deesse; ideo velut ex falsis vos argui. Haud verò id persuadebitis iis, qui acceperunt ex cistis eorum, qui cum vobis ista egerunt, qui à vobis adepti sunt, qui Domino suo, ut vera & à vobis accepta miserunt, nec etiam aliis, nisi alia in lucem cum vero-similitudine edetis, quod sine accusatione fraudis in alios, quibus ista communicâstis ut vera, fieri non poterit. Omnibus post illa ad bellum in Germaniâ contra Sueciam gerendum directis & apparatis qualis vestra esse potuit de pace servandâ jactata cogitatio? Ubi ea à nostris abstinentia, quando in Borussia Elbingam in Pomerelliâ prænominatas Præfecturas, nostra ex Dei gratia, nostrorum virtute parta, vestris pactis, belli adeoque orbis communi jure donec pace aliud cavebitur, justè tenenda & defendenda, in Pomerania Urbes & terras publicâ Imperii pace quæsitas, per pacta vestra vobis attribuistis, armis invadere destinâstis, socios facinorum tam instanter quæsivistis? Si aliena bona non concupisceretis, si vos in Imperio hostilia arma meditati non essetis, si vos Regiis terris, quietem non invideretis, quid vobis Polonico Danico aut Austriaco fœdere opus fuisset? Satis tutis per amicitiam cum nostris, nisi inimicos fieri delectasset. Quod quam circumspectè factum sit, docet, quod fœdera vestra in Germania continent & inflammant motuum incendium; quam tardè, novit infinitis instantiis fatigata Aula Sereniss. Hungariæ Regis & nemini nisi nobis vobis, & omnibus constat: Tunc demum facta esse cum pacem nos declinavimus, falsum; quia nunquam id fecimus, ad pacis justos tractatus omnia nostra

 prom-

prompta fuerunt, Vobis amica & quieta sæpius oblata esse ipsimet memoratis. Paulo ante quam ratificatum fœdus cum Hungariæ Rege, postquam hostilia quæ recitavimus processerant S. R. M. tum literis suis, tum per Ministrum Regni Senatorem, tum missâ ad componenda dissidia & redintegrandâ amicitiâ, instructione & plenipotentiâ declaravit sibi nihil gratius quam Sereniss. Dn. Electorem secum in gratiam redire, inde isti & per istam ad pacem viam meliorem apparare velle. Quæ ut cum ipsâ pace declinari speciosius possent, statim ipsâ perceptâ à vobis amicitiæ adversa ratificatio est præcipitata & multa alia hostilia insecuta & aucta sunt. Quæ in aliis inaniter satis operosi, non excusatis, nempe quia non potestis. Detentioni tormentarii pulveris in porta Pillaviensi saltem opponitis significationem præviam de non transportando, isto per portus vestros, ut veteribus & novis pactis Polonicis congruam. At unde contra jus gentium, contra commercii libertatem, contra amicitiæ quam celebratis leges, contrà fœderum cum nostris expressum tenorem adeoque contrà fidem sanctam vobis ea authoritas? Pacta Polonica vetera omnia, primum vasallagii fide vestrâ, quâ iis renunciastis, solam dependentiam à S. R. M. constituistis; deinde indissolubili contra Polonos fœdere cum nobis inito ejurastis. Ex novis contra nos nisi hostes declaratos ita agere non potestis. Veteribus nuncium misistis ob injurias Polonorum, ad nova vobis facultatem ademistis & renunciastis, ex quæsito & approbato per pacta vestra jure Suecorum. Cur reformidastis magis à Polonis perfidiæ accusationem & inimicitias, quam à Sueciâ, postquam semel Poloniam justè ejurandam eique nihil in vos juris esse statuistis, aliis fidem vestram abstringentes, Sueciæ autem antiquiori & firmiori nuperis pactis Polonicis nexu estis arctissimè & quidem præclusâ recedendi & alia paciscendi facultate astricti. Itane potior vobis cura eorum quibus nihil debere debuistis, quam quibus unicè & in solidum omnia debetis. At dulce pacis nomen, quod quarti capitis est, copiosè miscetis quisquiliis vestris, velut quo nihil ad decipiendum post fidem jam destitutam aptius esset. Quis autem tam infensorum studiosos credet, pacem intendisse & quærere nisi sub illo nomine velitis, quo votis institutisque contendere videmini, eam pacem, quæ S. R. M. Regnumque Sueciæ omnibus ditionibus & terris spoliet, omni jure pro quo bellatum, omnibus impendiis & san-

& sanguinis ob rapinas Polonorum effusi redhostimento privet, hostium lubidini subjiciat, extorrem ex Imperio & inermem, vos potentes iis spoliis auctos & ad altiorem ambitum validos reddat. Loquimini in quibusdam de pace ut decet, & ut vobis expediet, generalium justi & decori non planè nescii, at infausta & absurda applicatione, nihil in facto, nihil in consiliis vestris est, quod aut ad dicteria vestra aut præsentem speciem quadret, vel sic se habeat, ut dicitur, omnibus quæ pacis causa rectè dextreque fieri oportuit cessantibus aut fallacibus. Nunquam partibus nostris defuit honestæ, justæ, fidæ, tutæque pacis (nec alii hoc nomen, nec alia religioso, bono, virtutem & gloriam amanti Principi convenit) desiderium juxta & studium. Haud opus fuit, ut loquimini frigidam nimio calori suffundere, apud sollicitos semper de pace magis quam bello, belligerantes pro pace, modo verâ & infucatâ. Vobis verò pro ista nisi per fortiter gestum bellum ab hoste feroce & tot infensis pacem impedientium instinctibus circumdato, non recuperandâ, olim tam frigidis & vecordibus, lentitudo & pusillanimitas vestra optimis pro ista consiliis quoties non obstitit? Est finis belli pax; at media potiundi in fortibus & indefessis armis. Hæc negligere aut segniter tractare est pacem amissam pro derelicto habere. Quanto magis ubi deseruntur, hostibus ante pacem submittuntur, junguntur, erit occasiones recuperandi perdere aut prodere. Nos pacem volumus, quæ bellum honestè, & securè finiat, non differat; vos quæ pactio sit nostræ injuriæ, Servitutis, periculi & infamiæ, modo sit qualis qualis securitas vestræ prædæ. Quâ veritatis specie imputatis pactorum prætermissam occasionem, tractatuum rejectionem, viam redditam difficilem aut tardam, per quam decenter & commodè ad portum ex turbis pervenire licuisset, ubi toties pro pace, sed ut exitus docuit falso & tantum in fraudem ac præjudicium nostrum intercedentibus aures, toties tractaturis salvos conductus, toties pro ea occasione voluntatem seriam præbuimus, nunquam recusatis justis atque congruis mediis? Rectius ea vobis constant qvum nunc pro obtrectandi voluptate objicitis. Prolixum nimis foret, memorare quid pro pace magis quàm pro bello egimus. Quod ex iis novissimum intentionis & studii pro pace argumentum sufficientissimum est, quod à partibus nostris omnia diu sunt pro tra-

ctatu

ctatu cum Polonis prompta & parata, seria animi declaratio, loci electio, temporis adversariis relictum arbitrium, pro horum commissariis conductus literæ, pro nostris Plenipotentia; ut hostes eorumque adhærentes, similia præstent ad rem ipsam accedant, desiderium & longa sed vana exspectatio. Quid desiderari ultra poterit, ubi nihil deest præter id quod hostes debent, & penes illos est. Tantum abest ut erectis manibus offeratur quod prima belli causa est, ut nihil appareat, nisi solum quod præpostera vanitate verborum in speciem ostentatur reipsa defugitur aut retractatur. Si adeò Paci studetis. Cur non Polonos eorumque adhærentes penes quos res hactenus stetit, ad pacta & paci servientia impellitis aut commovetis potius, quam ut nos iniquis calumniis (ignoscite proprietati vocis, falsis vestris debitæ) lacessatis & pacifica operosè turbetis. Rogatis nos ut velimus cedendo ab exiguo lucro redimere fidum amicum à perjurio. Quis conscientiæ scrupulus vos stimulat à nobis id flagitare à quibus nihil admissum, cur perfidi sitis, vobis autem eo proruentibus satis actum pro retinendo fidei constantis debito, penes quos autem non est amplius factum indelebile in polo aut solo nisi reditu ad fida & pia non expiandum abolere. Saltem id ex pietatis justitiæque regulis admonere licet, si conscientiæ, si fidei, si famæ consuli, si Numinis ira evitari debet fidem sanctiori ac antiquiori Vinculo, à quo istis salvis recedi non potuit innixam & beneficiis magnis obstrictam, posterioribus, ut ut juratis pactis contrariis ante habendam esse, tam invalidis & non obligantibus, quam nullis, temerariis, fidei adversis, adeoque ejus sortis quæ Deus detestatur & vindicat, gentium Jus vetat, pii viri valde improbant, & vi ullâ non dignantur. Quod in eo crimen dicitis non fidem invocantis, sed deserentis erit, eo gravius, quo pertinacius fit, & in malis quæritur constantia. Juvat vos aliàs religionem pungere, quæ nunquam minus quam circa pacta vestra fidemque servata est. Quam alias Sveciæ non domi modo, sed foras ejus studiosa fuerit, sinimus loqui acta præteritorum temporum & petimus vos ipsos seposito affectu iniquo recordari, vestra religio quid debeat armis & pactis Sueciæ, nacta non libertatem & securitatem modo, quam antea non habuit, sed novum jus, cum Cæsareo Edicto & validiorum sententia nec libera nec ad eam desciscere impunè esse deberet. Docebit exitus

nos

nos ne in componenda pace an vos in pactis vestris, quæ nihil pro Evangelicis cavent, Romanensium longè majorem rationem habent magis fuerimus de eâ solliciti. Dolemus merito, super quo alii valde indignantur, quod desertis imò infestatis religionis consortibus, cum iis à quibus favor aut auxilium nullum Evangelicis Ecclesiis sperandum, omnia inimica & extrema potius, ut quotidiè fiunt, metuenda sunt, amicitia, pacta & conjunctio armorum præplacet, cum ingenti religionis noxa periculo & præjudicio. Porro quis spiritus furorem vestrum per tantas injurias & efficta de pace desperationis convitiosas imputationes exagitat in Regem & gentem vobis nulla injuria multis magnisque beneficiis cognitum fœdere, sanguine, fide mutuâ, junctum, nec à Vobis viri orbi noti accusandum nisi forte quod incorruptè & honestius vobiscum agentes ingenia & consilia vestra non iis artibus queis alii ea merentur sibi non satis devinxerunt. Qua invidia atque deteriorum affectuum cœcitate, in retenta Borussiâ Regali per divina auxilia armis occupatâ, & tam belli jure quam in tot pro pace onerum & impendiorum æquam pensationem, donec satisfiat, justè retinendâ impedimentum pacis collocatis cum Electoralis Borussiæ absolutum Dominium nostro beneficio acceptum, à Polonis relictum, aliasque terras & Urbes potiori jure nostras, ut nobis infidi essetis, sine alio vestro jure & merito nec etiam pro pace retineatis, paci tamen non obesse perversè satis judicetis? Nostræ possessiones in hostili terrâ sunt Pacis obsides & ad illam inclinationis incitamenta, servandi cum reparabitur pignora: A vobis tantâ injuria & infidis artibus sumpta bellorum odiique fomenta. Queis vos si nostris abstinetis, si fidei, si juris syncera cura reliqua sit, gaudere sinimus modo eousque vestra ulterius non exuberet malignitas ut Pace carere malitis quam nobis aliter meritis contingere similia. Pejus est quod Tractatus inter gentes solennes, ad quod res ea pertinet & à nobis sine mentione ejus, quod effingitis, desiderii relata est, per quos æqua de iis compositio fieri possit permittere aut promovere nolitis. Quæ arrogantia in Balthico mari, in quo præter commercandi libertatem, cui nemo nostrum quid detractum cupit nihil vestrum aut Polonicum sit, leges sub obtentu pacis præscribere. Quæ protervia Regũ jura, quæ forte ultra captum vestrum sunt etsi non supra libidinem, invidiosis morsibus carpere & juxta privati vestri patrimonii titulos im-

 perite

peritè examinare. Quâ iniquitate alieni appetitum iis objicitis, qui cum in Germania, nunc in Poloniâ bellaretur omnium fere vestrorum compotes, cum belli jure & armorum fortunâ retinere liceret, restituerunt, imo multa alia concesserunt, sine illorum gratia nunquam obtinenda, nec nunc retinenda: qui nunquam deposuerunt bellum quin plura ex terris hostium per arma occupatis & firmatis redderent quam sibi servarent. Vos inter hæc planè insanâ nos ad sanam mentem reducendi consilium aliter non capitis ac insanis falsa sanæ secum mentis imaginatione alios secum insanire velle familiare est. Quod est illud consilium per fidem violatam, calumnias & offensas, tentata præjudicia & spolia mentes placare & in Poloniâ pacem reparare? Quæ est ea vana persuasiō melioribus insinuare per Vos non stare, ut pax fiat qui omnia paci in adversum agitatis? Credite, rectiori judicio præditos vos verum & unum pacis impedimentum credere. Siquidem Orbi manifestum nunc est, quæ sub societate ex lentitudine desidiâ, morositate, collusionibus correspondentiis vestris fortium actionum, queis pax quæritur, obstacula aut remoræ, hosti spes ad separandum vos à nobis, adeoque sibi paranda subsidia, nobis detrahendum vires, post societatem vero desertam, quæ Nobis aliæ agendi rationes necessariæ, qui hostibus animi & spiritus feroces accesserint, quibus per vos utrinq; inde involutum fuerit negocium. Quod duplo majoris per vos omnia ubique miscentes nunc difficultatis est, ut vestrâ accessione ad hostium partes duplicatum est bellum. Nec contenti istam sic multiplicari & vestro consortio intricari, alios ad unionem & in nos odia atque motus sollicitando egregiam operam navastis. Dudum Poloni sui juris remanere præoptanter pacificationum justa admisissent, si vos constanter fœdus nobiscum observassetis. Non ex ore saltem nostro hæc dependent ut objectiunculæ vestræ, sed actorum publica fide & orbis conscientia, prudentiorum judicio rerum statu & verisimilitudine constant. Porro attendite quam apta sunt ad pacem quæ ejus causa suscipere intendistis. Quasi mediatores esse voluistis, qui extra medium longe nimis in partes progressi nunc Polonici vasalli, Socii, hostili in Suecos animo, possessionum Suecicarum appetentes, portio belli, per omnia tales quales vos in Literis vestris ostendistis, invidi malevoli injuriosi, contumeliosi in nostros, in solidum hostibus addicti & adjurati estis. Modus componendi quem quæritis aptior non est. Haud

placet

placet more inter Reges & populos usitato nec nisi extremè devictis immutando, quo omnia nostra jam prompta sunt, tractare, sed saltem per emissarios voluntatem nostram explorare, in nostri invidiam postea cavillanda elicere, quod infensi animi vestri insinuare aut obtrudere, clam alterius partis desideria conficere, aperte nostris velut victis propudiosas leges, ut eas Electorales literæ die 12. Novembr. præterlapsi anni Coloniæ ad Spream scriptæ imperiose satis memorant præscribere. Quæ ultima tractatuum esse solent, quomodo pro occupatis & exantlatis in bello satis fiat, nihil de gravioribus tam belli quam pacis momentis, nec dicto nec admisso, primo loco ante tractatus vultis declarari & scire, securitatis nostræ pignus Borussiam abdicari, ut vestra præda & inhiatio fortunarum nostrarum vobis certior sit, nobis jus belli in bello ante pacem pereat, & tanto minus, ad cætera deveniendi occasio & justa prosequendi media nobis supersint quanto audentiores & iniquiores tanquã ex facili insolentia hæc tolerantibus inde futuri hostes, Quam incongrua porro ad pacem methodus est, quam vestra Legatio ut Residens Electoralis in Belgio prodidit, expedire debuit, nempe sub simulacro alterius, nescitur cujus, qualisqualis, satisfactionis (quasi non alia pro pace magis necessaria prius proponenda & tractanda essent) cessionem Borussiæ præambulam poscere, si non consentiatur pro illa in pristinum statum restituenda bellum minari aut denunciare. Quam talia inepta sint tranquillitatis recuperationi qui non sufficient ex ratione rectâ dijudicare, discant per exemplum eorum quæ sub sponsionum Pragensium simili comædiâ ludebantur, fine valde improspero & magnas domus funditus eversuro, nisi benignitas Suecorum malè agnita mitius quam justius merita condonasset & suos adversarios beneficiis devincire maluisset. Postremum chartarum vestrarum de Legatione non auditâ multa coagulat, paucissima ad rhombum. De fine Legationis quid nunc multa? Cum de eo, quando commodum atque necessarium erat, quædam exponere defugiebatis, & adhuc inter arcana vestra, quæ nec sciscitari fas sit, refertis. Erupit tamen in lucem & in æs publicum iste diversus plane à vestris eloquiis minas & arma intendens. Quæ narrantur mittendi incitamenta à nostris partibus addita non diffitemur, ut gloriosæ æquanimitatis & in vos singularis diligentiæ documenta, queis vos à fœdere, à fide, à ratione, imo à securitate, & salute vestra præcipitibus & pœnitendis consiliis delapsos ad rectiorem mentem reducere viam-

que ad antiquiorem fidem & veram amicitiam repetendam sternere, tam pietatis quam amoris opus duximus. Literis & admonitionibus regiis, colloquiis & remonstrationibus Regiorum Ministrorum, oblatione tractatus, interpellatione amicorum, quorum in aliud officia non interpretamur, frustra tentatum, tandem per communicationem cum Legatis experiri visum est, Et cum non aliter sciretur, quam tot illustribus pro eo fine intercedentibus autoribus vos obtemperasse, pro isto & non alio vos venire, recepti fuistis, eo quem ipsimet laudatis honore, sufficienti benevolæ & syncerae intentionis argumento. Non latebant quidem fœdus violatum & cum Polonis unio, actus hostiles permulti, Nec deerat jus vos non admittendi. At quia penes vos durabat alia mentis simulatio, veluti ad debita rediturae; apud nos per reciprocationem actuum ad rejungendum ruptum vinculum aptorum vos ad meliora redigendi propositum, occasionem præbere & augere magis quam demere placuit. Nostra ex præviis actis, exposito desiderio, & honorificâ receptione, imo nullo in vos infesto gestu, nedum facto constitit benevolentia; Vestra omnia erant adhuc inter tot ab omni amicitiâ aliena vel palam inimica, vel dubia, suspecta & contrarietatibus præsertim verborum & factorum, quæ malè conveniebant, illis jactatis amicis, his plerisque hostilibus involuta. Cum itaque actionis cum vobis suscipiendæ primum & cæteris pro fundamento servire oportebat, ut de Sereniss. Dn. Electoris mente constaret, expositis dubitandi rationibus quæri & ubi per multas inconstantiæ vices varias figuras hactenus assumpsit, certam personam amici an hostis tenere velit indagare necesse fuit. Eo magis quod in quo nunc gloriamini, nihil vestræ mentis aut instituti aliter rescire licuit, studiose celatis aut simulatis animorum sensibus. Et cum adessent Celsissimorum Brunsvicensium & Lunæburgensium Ducum nec non Hassiæ Landgravii Legati vobis autores ut veniretis, nobis suasores, ut cum vobis amicè ageretur, utrinque amicorum & intercessorum officia non ingrata offerentes & suscipientes, ut tum animorum utrinque statum atque inclinationem, cujus apud innocentes & synceros nulla verecundia, potius coram orbe explicandi desiderium est, deprehenderent, sicuti inter ejusmodi tractatus non insolens est, conscios & testes adhibere

hibere è re visum, perspecturos actorum integritatem, & si in quo offenderent agenda, pro remediis adjutores. Uti literis nostris 5. die Junii Gottorpo ad Vos datis plenius de tali irreprehensibili scopo & modo edocti estis. Carpitis acerbè, primo perversâ interpretatione, quasi audientia vobis negata, inauditi dimissi sitis, cum tamen illud nondum in mentem venerat, seriò agentibus, ut per declarationem, cum qua Personâ, hostis an amici, induti venissetis ad destinatam vobis audientiam inde discernendam & definiendam sine longiori morâ, quam aliàs Legati patienter negotiorum, quæ iis curæ cordique sunt, causâ sustinere consueverunt, perveniretis; Vos autem in eo Nos falli quam vos detegi malentes, non rogatâ, non impetratâ dimissione, non salutato nostrûm aliquô, clam eminente diluculo vos proripuistis. Deinde objectione alicujus velut injuriæ quasi Legationum sacris violatis. Quæ nequicquam invocantur nisi gentium consensus istorum fundator fecit necessitatem statim & indiscriminatim Legatos audiendi. Quam nullam esse mos gentium, consueta dilatio atque exspectatio Legatorum pro qualitate rerum & circumstantiarum diuturna evincunt. Non audita est unquam tanta Legati cujusquam indignatio, si secundo vel tertio die nondum sit auditus, si quid cum eo communicari propositum, nedum discessio, quâ affectuum vestrorum malignitatem incontinenter protrusistis, quasi vestri lubitus non Regii Judicii esset uti vos audire deceret; cui legem injungere non nisi inter barbaros solitum est. Exhibet antiqua & recens Historia infinitis exemplis Reges & populos suo arbitrio relictum voluisse, quomodo Legatos audirent, circa non modo veniendi solennia sed & communicandi modos. Nulla illos potuit ad legem talem sibi dicendam aut consensum in talia illigandum adducere ratio, quæ dignitati atque actionibus ingens factura esset præjudicium ac quod in legationibus remanet hostium & amicorum, syncerè & insidiosè, fide salvâ, aut ruptâ agentium bono aut malo proposito venientium, fida & decora seu insidiosa & proterva afferentium discrimen semper inter Legationes servatum & ex ratione atque necessitate servandum tolleret. Super est in his libertas populorum consensu nunquam sublata, nec magis in Legatis

mutanda, quam circa ipsorum Principales, quorum vices geru, non superant, istæ differentiæ licent ac aquæ sunt. Istâ uti S. R. Majest. non modo nihil obfuit, sed gravis atque necessaria causa adfuit, vobis venientibus ab eo, qui fœderis desertor, hostium Socius & ob eam societatem vasallus, nihil amicitiæ præterquam verborum lenociniis, multum offensæ actuum asperitate monstraverat, non ut amicus sed talis qui ad amica reverti & reduci debebat considerandus, ita non ultra admittendus ac corrigi facilis aptus & proclivis reperiretur. Quantum intererat sciri cum quo. an cum amico an cum hoste agendum esset, quia valde per gentium Jus interest, quomodo cum iis agatur, exquirere voluntatem & de ea dubia ostendere justum fuit. Quid ex hostium Legationibus ad vestri pallium arripitis? Hostium Legatos admittere & audire meri arbitrii est, nec unquam admissi sunt à Regibus & populis liberis, nisi cum exploratum quo fine venirent; ideo rogare soliti. Cum per hoc fas gentium vos per tot hostilia cogniti ad locum posseris non admitti, nisi interrogati & significantes, humanissimâ receptione vobis cessit amplissima benevolentiæ contestatio & honori vestro datum, ut amicæ communicationi reservaretur antea significandum, in quo nihil peccatum esse potuit nisi in benignâ remissione Juris & rationis adversus dubios & hostilium majorem quam amicorum præsumptionem præbentes, nunc fusius exprimentes. Quis privatorum fores aperiret ad se decurrenti ut ut antea amico, si amicus esse desiit in se inimicis actibus injurio, dubiæ fidei aut suspecto, ut non prius pro præcautione præjudicii aut periculi causam accessus, intentionem collocuturi per ipsum aut servulum suum indicatam vellet. Injuriosos alloquio non dignari nisi pœnitentes mos, jus, & ratio hominum dudum servat. Non est alia, imo quo periculosior inter eos suspectorum congressus, eo major ratio, ut Principes non audiant nisi quos amicos, quos amica ferre constat. Est sub Legatione servanda mittentibus dignitas; sed non antehabenda dignitati Regis, ad quem venitur nedum ob istam hæc prostituenda. Integram reliquimus dignitatem Electoralem, sed eo pertingere non debuit, ut Regia Majestas, quod Ipsâ indignum facere aut audire aut se inter

ter

ter dubia & suspecta vestra conjicere cogeretur. Quid autem indignius, atque quod erat in vestris recessibus, si non ex voto responderetur, stante pede in os Magno Regi amicitiæ reparationem hactenus fideliter intendenti post violatum fœdus & plura inimica, iniqua opprobria aut exprobrationem; imo bellum etiam denunciare. Quis Regum hoc sustineret & non præsumens prius declarationem propositi exigeret; Postea quam inverecundum scriptum vestrum animos vestros denudavit, apertior est ea cavendi quam arguitis necessitas. Et quando nunc scimus talem vobis in mente fuisse propositionem sicut eam vestri alibi in aulis & curiis exposuerunt, constat quam nullâ ratione nunc culpatis circumspectionem nostram, quæ remissa illudendi vobis tunc fuisset, ut nunc calumniandi materia. Non erronee opposita vobis est Romanorum prudentia; qui non modo non hostium sed nec exterarum nationum Legatos, cum quibus nulla erat amicitia in Urbem aut in Curiam admittebant, sed extrà Urbem in Bellonæ aut Apollinis templis vicinis senaculis audiebant, indignum rati in Curiam alios quam certos amicos admittere. Error is vester est ex Historiæ ignorantiâ, quod Illyriorum deliræ Legationi id tantum oppositum putatis, quod commune fuit omnium, vestræ etiam donec aliam quam deliram docebitis proprium. Pro qua apud Maximum Regem non potest non illa haberi, quæ pacis aliquem fucum obtrudere, aut si non reciperetur arma in faciem minari auderet. Quoties Romani quorũ dubia fides erat, præsertim sociorũ cum à fide desciverant Legatos ab urbe, imò à finibus excluserunt. Annon & aliquando in curia acerbè reprehenderunt exire jusserunt, castigandos duxerunt. Hospites estis in antiquitatis testimoniis si talia ignoratis. Nec apud Christianos Reges Principes & populos similia sunt insolentia, vobis saltem ignota. Mitius actum cum vobis apud eos qui vos amicitiæ jura reducendi bonâ mente satagebant. Fuit quibusdam Legatis, quorum exempla refertis recedendi causa non admissis, aut per nimis longum tempus frustrà benevola exspectantibus; vobis autem jam admissis, etsi declaratio amica præcederet audiendis nulla, nisi quod vel synceram amicitiam explicandi seu consilia infesta palliandi modi non constabant vel quia coram S. R. Maj. præsum-

ſumptam minitationum acerbitatem effundendi voluptate frui obſtinatum aut abire deſtinatum erat; Multiplex autem & ponderoſa, commorandi audiendi vos explicandi; Inde quæ ad pacem & amicitiam faciebant proſequendi ratio erat. Statim præfractâ impatientiâ abrupta communicandi occaſio, quid aliud eſt quam declarata amicitiæ & pacis, niſi per id medium non reparandæ averſatio. Indicatis vos reformidaſſe proponendam, an, à partibus Polonicis recedere velitis, interrogationem ſed quare ſi quod æquum, pium, amicum reponere potuiſſetis? Si in eo vos deficere prævidiſtis, quid in nobis arguitis, queis de eo velut amicitiæ fundamento & regulâ quærere tam opus fuit, quam non reperientibus, quomodo, qui fidem Sueciæ dejuraverat Polono dederat, hujus ſocius, Vaſallus, aſſiſtens, cauſam agens, Sueciæ amicus fieri poſſet, niſi hoſtilibus depoſitis. Hoc explicare veſtrum fuit, ſi ſeria apud vos amicitiæ retentio, ſi conciliandi ratio fuit. At dicitis nos voluiſſe vos fieri Polonis perfidos & perjuros. Minime gentium. Scimus cum Polonis pacta non eſſe tam valida & obligatoria, ut quod ipſo jure nullum, injuſtum, contra bonos mores non ſervatum perfidiæ reos faciat. At ne per ea quæ cum nobis validius ſanctiusque perfecta & firma rupta, ea Vos inquinaret perpetua macula, vos à talibus accuſationibus non noſtris modo ſed orbis liberare voluimus non delendis niſi per reditum ad priora. Tempore, fide, certitudine, jure vinculo anteriora ſunt noſtra Polonicis, poſtquam Vaſallagii jus in vobis abolitum, omnis à Polonia dependentia abdicata & abrogata, nobis ceſſa & veſtrâ fide corroborata fuit. Sed non egemus aliis veſtras cavillas repellendi mediis. Effugium veſtrum ſatis argumenti habet, talis propoſiti animi & ratiocinii, quod lucem ferre non poſſit. Erat integrum in congreſſu proferre, quæ è re erant, ſed quia hoc vobis aut non expediebat, aut inſtituto non congruum nolebatis. Nobis ſyncerior agendi modus placuit, apertè ad diſcuſſionem & remedii conſultationem propoſituris pacis & amicitiæ apud Vos obſtaculis removendis apta. Non reformidavimus conſcios teſtes, quorum præſentiam Tribunal nuncupatis, quia id vobis metuendum nos ferre non modo apud amicam legationem, ſed vel eorum hoſtibus noſtris poſſumus. Veſtra autem perverſitas iſtos

ſuſti-

sustinere non potuit, uti in latebris, queis fraudes & insidiæ egent, eam indetectam manere, quæ exprompta prodidisset suos Magistros, interfuit. Quando itaque Deputatos Regios audire cum iis amicè communicare, si quid rationis vobiscum exprimere, quæ obstabant diluere, & ita ad bonum scopum cuncta dirigere, fastidio fuit, & non è dignitatis vestræ imaginatione, qui potestis improbare, si ante hæc discussa & composita non auditi estis aut Regiæ Majestati conveniens judicare, vestræ libidini sua submittere. Si diluendi potuerit esse fiducia, quid ex fuga remedio opus fuisset Quæ à vobis opponuntur silentium anterius, non exprobrata hostilia, exercita amicitia, domi & foris omnia in meliorem partem versa, continuata per Residentem Berolini Legatum officia, sunt ingenuæ ad amica & pacata intentionis opera, queis perversitatem, quam actus vestri infesti obtendebant, emendare & istas ipsas malignas, recitatas assiduas commonitiones, ad quas nimium aures propendere & arrigi scivimus, prævertere, aut suæ pravitatis convincere innocens studium fuit. Non ut vos hostes nostri esse voluistis, ita & nos vestri hostes fieri voluimus; quamdiu resipiscendi spes fuit, ideo eo vos velut ad salutarem viam allicientes nihil non amicè exhibuimus. Hæc patientia, hæc benevolentia, hæc de pace & salute vestri cura meretur ne atrocissimas illas calumnias, in quas cum in cœteris, tum maximè inter extrema literarum ruit vestra dementia, tam oblita debitæ Majestati reverentiæ atque erga Principes & Populos decoræ. modestiæ quam incuriosa culpæ & pœnæ: Quia vestræ callidæ fraudes, versutiæ subdolæ mentes, fœderum violationes orbi notæ, nunquam exculpandæ, palliari nequeunt, puerili more relictis apud vos rebus & factis vocabula divertitis in eos qui vos nunquam læserunt, sincerè constanter pactis stantes, utut alienis facinoribus liberati. Dum vestra non est satiata cupiditas, alienam incusatis. Cujus argumenta aut falsa sunt, aut alieno à bonis mentibus more in contrarium detorta. Qui de cedenda Porussia, Pilloa, ac Pomerania sermones intercesserunt, cum Ministris Regiis, constiterunt in colloquiis, queis non minus vestri quam nostri gratiâ compendia belli, æquitas & securitas pacis, vincula amicitiæ, nec non impedimenta collata, sic dudum eorum literis, qui talia alio sensu quam

 nunc

nunc exponitis, & vosmet tunc accepistis explicata. Cuncta tam sine injuriâ quam sine damno & præjudicio per belli jus, pacis rationem, amicitiæ debita facilius defendenda, si hic de eo agendi locus esset, quam à vobis alienorum semper cupidis & antequam capiuntur dividentibus & petentibus cupiditas cum ratione imputanda, Quam benè quam benignè ab his partibus sit actum inscriptum, jam orbis conscientiæ non opus habet prolixiori expositione, quam perversè, quam insidiosè quam temerè à Vobis, eventus docebit. Quam prudenter autem coram S. R. M. vos non sitis auditi insecutæ vestræ Injuriæ & calumniæ testes mentis ac propositi nunc satis publicarunt. Videbunt ex his omnes, Vos admitti non debuisse apud pacis studiosos, ut hostes, quia non pacem nisi fucatam, inordinatam, iniquam, planè nulla pacis justæ remedia afferre voluistis, bellum potius, quæ gentium juris morisque sunt, & pro re natâ justa & commoda erant, exacturo Regi denunciaturi; non apud fidei cultores, ut dubios; qui infida & insidiosa cum hostibus molimina deponere fidem violatam redintegrare imò violatæ fidei emendationem rogaturis respondere renuistis: Non apud Pacis Germanæ assertores, ut Electorales; qui nupero conventu Francofurtensi, & in Aulis Principum per iniquas querelas, suggestiones, obtrectationes, impedimenta firmandæ paci, flammas novo incendio, incitamenta odiorum agitastis: nunc arma erga vos innoxiis sine causâ, sine jure intentatis: apud fidum & beneficentiss. Regem, non ut Consanguinei, non ut Vicini Legatos, non ut Brandenburgicos, cum sanguinis, vicinitatis, Brandeburgicorum debitorum, imo omnium pro salute dignitate, bonisque vestris augendis & defendendis fideliter actorum omnem gratam memoriam exuistis, injurias retribuitis. Is esto pudor vester horum meminisse, ut est noster, ob ea quæ talibus meritis impenderent prædolens horror. Commune audivimus saniorum votum pro vestrâ pœnitentia, Nunquam Nos aut pudere poterit eorum quæ sapienter facta, eventus comprobat, aut pœnitere eorum, quæ vos sensus vestros prodendo comprobatis. Non voluisse nos, uti insimulatis, adversus Sereniss. Dn. Electorem bellum, si pacatus & injuriarum abstinens esset, docet S. R. M. declaratus post præcipitantiam vestri effugii animus, & invitatio qua

Hambur-

Hamburgi, Slesvvici, Chiloniæ congruè tractanda dedit optionem, cui responsi nihil, præter convitiorum cumulum reposuistis. Quo versa sint arma Regia, quam vobis vestrisque, cum id facile esset, nihil nocitum, monstrarunt, quæ insecuta firmissima argumenta, quam in vos nihil hostile destinatum, aut bellum aliquod in Germaniá in votis fuerit, Alia luculentius in conventu Francofurtano per literas, per Legatos, per desideria unicè paci intenta, à vobis impedita, in lucem edunt. Abhorrens à pace & amicitia vestra obstinatio seu effera nimis seu vecors non eget præter literas vestras ulteriori testimonio. Prorupit jam manifestius, ubi post linguam & calamum malignum in Germania arma adversus S. R. M. non sumpta & conjuncta modo, sed in Holsatiam contra Regium exercitum illata, sciunt omnes judicia diu decoctarum vestrarum machinationum. Nobis apprecamini meliorem mentem, quá vos maximè indigetis; Metuimus vero, ut iratum Numen vobis innocentiam, jus, fidem, rationem transgressis dare velit. Quam mentem in publica Sereniss. Dn. Elector gerat, non est nostrum vobiscum disputare meliorem certo futuram confidimus, cum se per Vos vestrique, similes non sinet occupari consultores. Quem animum S. R. M. Dominus noster Clementiss. quem Gens Suecorum gerat, amplioribus rerum documentis, quam ut verbis opus sit, constat, neminem præter ingratos atque invidos fugiente, quantum Ipsi pax, Religio Evangelicorum, securitas publica, Justitiæ vigor, redintegrata salus in Germaniâ debeant & præ cœteris vos debetis. Vestræ dicacitati inviti sanè & abhorrentes à caninis istiusmodi, queis in nos involastis, morsibus, tantum quia provocati, per conscientiam & innocentiam adacti, non verborum aculeos; sed rerum pondera rationumque momenta reponere voluimus. Quod S.R.M. & S. Serenit. Electoris ex illis actis est, id velut ministeriis illorum superius, linquimus intactum, exemplo vestræ circa hæc protervıæ, de turpitudine talium edocti. Nisi justa rerum compositio intercedet, quam optamus, & si in vestros corruptos sensus & affectus non transitur, adhuc speramus, gladius supererit Judex, cui ut pro Regum & Principum controversiis decidendis in campo Deus constitnit Tribnnal, ita justiores in eo partes adjuvabit, non sic deditus

ditus vestris cœcis & in divinorum judiciorum recessus se intrudentibus execrationibus, ut vos vestris affectibus DEUM assimilari creditis, exinde augurio prædestinationis præpoperè gloriantes. Valete & quod in his minus vestris meritis est, modestiæ atque in nudam veritatem fiduciæ asscribite. Dabantur in arce Cronenburgensi Die 5. Octob. Anno 1658.

Excell. & Dominationum vestrarum

ad officia paratissimi,

David Mevius. Svveder Dieterich Kley, Edvard. Ehrenstein.